

ULOGA MERA BEZBEDNOSTI U SUZBIJANJU KRIMINALITETA

Dragan Jovašević*
Pravni fakultet, Niš

U suzbijanju kriminaliteta raznih oblika i vidova ispoljavanja sve savremene države koriste različite mere, sredstva i postupke. U okviru ovih mera posebno se ističe sistem krivičnih sankcija. To je skup svih prinudnih krivičnopravnih mera koje su propisane zakonom, a koje izriče sud u zakonom propisanom postupku prema učiniocu krivičnog dela u cilju sprečavanja vršenja krivičnih dela. U okviru krivičnih sankcija posebno mesto, ulogu, prirodu, značaj i karakteristike imaju mere bezbednosti. Osnov njihove primene se nalazi u opasnom stanju učinioca iz koga je rezultiralo njegovo kriminalno ponašanje. Njihovom primenom se nastoji ostvariti specijalna prevencija kroz otklanjanje stanja i uslova koji takvo lice mogu ponovo navesti na vršenje krivičnih dela. Upravo o pojmu, karakteristikama, uslovima za primenu i izvršenje mera bezbednosti sa teorijskog i praktičnog aspekta u krivičnom pravu Republike Srbije govori ovaj rad.

KLJUČNE REČI: krivično delo / zakon / učinilac / stanje opasnosti / sud / krivične sankcije / mere bezbednosti

POJAM I KARAKTERISTIKE MERA BEZBEDNOSTI

Mere bezbednosti¹ su posebna vrsta mera koje društvu – državi stoje na raspolaganju u okviru politike suzbijanja kriminaliteta. To je vrsta krivičnih sankcija koje se mogu izreći svakom učiniocu krivičnog dela: punoletnom ili maloletnom licu, licu koje je skrivljeno ili bez krivice izvršilo krivično delo.

* E-mail: jovas@prafak.ni.ac.rs

¹ D. Jovašević, Krivično pravo, Opšti deo, Beograd, 2006. godine, str. 255-268.

Njihovo uvođenje u sistem mera reagovanja prema učiniocima krivičnih dela pod uticajem italijanske pozitivne škole unosi dualitet krivičnih sankcija². One predstavljaju veliki korak unapred u organizovanom naporu države-društva da se suprotstavi kriminalitetu.

Donošenjem Krivičnog zakonika Norveške iz 1902. godine³ ove mere ulaze u sistem krivičnih sankcija gde danas zauzimaju istaknuto mesto po broju, obimu primene, karakteru, prirodi i dejstvu. Danas veliki broj zakonodavstava poznaje široku lepezu mera bezbednosti u okviru kriminalne politike, koje zbog svog specijalno preventivnog karaktera imaju veliko dejstvo na suzbijanje kriminaliteta.

Mere bezbednosti kao specifične krivične sankcije imaju sledeće karakteristike⁴:

- 1) one su sredstvo za suzbijanje i sprečavanje kriminaliteta specijalno preventivnog karaktera,
- 2) to su mere kojima se učiniocu krivičnog dela oduzimaju ili ograničavaju određena prava i slobode, one se primenjuju protiv i mimo volje učinioca, što ukazuje na njihov prinudni karakter,
- 3) ove mere su propisane u zakonu,
- 4) ove mere izriče sud u zakonom predviđenom postupku i
- 5) osnov primene ovih mera jeste postojanje opasnog stanja (temibilitet ili perikulozitet) kod učinioca dela koje se ispoljava u mogućnosti vršenja krivičnog dela.

1. Svrha mera bezbednosti

Iz ovih karakteristika proizilazi da su mere bezbednosti sredstvo za zaštitu društva od kriminaliteta predviđene u zakonu koje izriče sud u zakonom predviđenom postupku učiniocu krivičnog dela zbog njegovog opasnog stanja ispoljenog krivičnim delom i koje se sastoje u oduzimanju ili

²U nekim inostranim pravnim sistemima nema strogo formalne razlike između kazni i mera bezbednosti, već se krivične sankcije dele na: 1) redovne (osnovne) kazne: a) zatvor i b) novčana kazna, 2) posebne kazne za službena lica: a) otklanjanje sa funkcije i gubitak službe i b) disciplinske kazne za vojna lica i 3) uslovna osuda: a) stavljanje pod zaštitni nadzor, b) upućivanje u maloletnički zatvor, v) internacija i g) primena posebnog tretmana (N. Bishop, Swedish Penal Code (adopted in 1962 and entered into force on 1999. Stockholm, 2000. godine).

³ Ove mere pod nazivom zdravstveno-zaštitne mere uvodi Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije iz 1929. godine, odakle ih preuzima Opšti deo Krivičnog zakona iz 1947. godine.

⁴ D.Jovašević, Krivični zakonik Republike Srbije sa uvodnim komentarom, Beograd, 2007. godine, str.45-49.

ograničavanju njegovih sloboda i prava. Primena mera bezbednosti zasniva se na postojanju posebnog stanja opasnosti koje učinilac nosi u sebi, a koje može biti prouzrokovano biopsihičkim ili socijalnim faktorima. To opasno stanje predstavlja svojstvo učinioca krivičnog dela.

Prema članu 78. KZ RS svrha mera bezbednosti u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija jeste da se otklone stanja ili uslovi⁵ koji mogu biti od uticaja da učinilac ubuduće ne vrši krivična dela. Međutim, mere bezbednosti se ne mogu primeniti prema nekom licu kod koga postoje takva opasna stanja ili uslovi, sve dok on ne učini neko krivično delo predviđeno u zakonu, a koje proizlazi iz tog opasnog stanja. Prema tome, mere bezbednosti se mogu primeniti tek pošto je izvršeno krivično delo, tj. post delictum, a ne samo na osnovu postojanja opasnog stanja, tj. ante delictum. To znači da se merama bezbednosti ostvaruje specijalna prevencija.

2. Deobe mera bezbednosti

Budući da savremena krivična zakonodavstva predviđaju više različitih mera bezbednosti, to se u teoriji razlikuje više njihovih deoba zavisno od različitih kriterijuma:

1) da li se učiniocu krivičnog dela oduzima sloboda kretanja ili ne, mere bezbednosti se dele na: a) mere kojima se oduzima sloboda kretanja (gde spadaju različite medicinske mere institucionalnog karaktera) i b) mere kojima se ne oduzima sloboda kretanja;

2) koje dobro se pogađa primenom mere bezbednosti, one se dele na: a) lične mere - kojima se učinilac lišava ili ograničava u ličnim slobodama i pravima (zabrana vršenja poziva, delatnosti i dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, proterivanje stranca iz zemlje) i b) stvarne mere - kojima se učinilac lišava ili ograničava u stvarnim, imovinskim slobodama i pravima (oduzimanje predmeta);

3) prema karakteru dejstva, mere bezbednosti se dele na: a) eliminatorne mere - kojima se učinilac lišavanjem slobode kretanja eliminiše iz društva čime se postiže efikasna zaštita društvenih dobara od takvog lica, b)

⁵ Stanje je psihička situacija učinioca krivičnog dela koja može biti u uzročnom odnosu sa vršenjem krivičnih dela pri čemu se razlikuju: 1) duševno zdravlje učinioca u vreme izvršenja krivičnog dela i 2) sklonosti koje su se formirale kod učinioca i koje u određenoj meri determinišu njegovo ponašanje, pa i vršenje krivičnih dela. Uslovi koji su od uticaja da učinilac ubuduće vrši krivična dela su različite situacije koje utiču na preduzimanje ili potenciranje kriminalnog ponašanja (LJ. Lazarević, Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije, Beograd, 2005. godine, str. 252-253).

vaspitne mere - koje se sastoje u primeni medicinskih, psiholoških, pedagoških i drugih postupaka prema učiniocu krivičnog dela i v) preventivne mere - kojima se učinilac ograničava u određenim pravima ili delatnostima koja je prethodno zloupotrebio za vršenje krivičnih dela kako bi se predupredilo da ih ponovo zloupotrebi;

4) prema vremenskom trajanju, mere bezbednosti se dele na: a) vremenski određene mere - kojima se učinilac za u sudskoj odluci određeno vreme lišava ili ograničava određenih prava ili sloboda i b) vremenski neodređene mere – za koje se u momentu izricanja ne zna unapred koliko će dugo vremena biti primenjivane i

5) prema kategoriji učinilaca krivičnih dela, mere bezbednosti se dele na: a) mere koje se mogu izreći svakom učiniocu svakog krivičnog dela i b) mere koje se izriču učiniocima koja imaju određena stanja i stepen duševne poremećenosti.

MERE BEZBEDNOSTI U KRIVIČNOM PRAVU SRBIJE

Krivično pravo Republike Srbije danas u strukturi mera politike suzbijanja kriminaliteta poznaje više mera bezbednosti⁶ (član 79. KZ RS). To su:

- 1) obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi,
- 2) obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi,
- 3) obavezno lečenje narkomana,
- 4) obavezno lečenje alkoholičara,
- 5) zabrana vršenja poziva, delatnosti i dužnosti,
- 6) zabrana upravljanja motornim vozilom,
- 7) oduzimanje predmeta,
- 8) proterivanje stranca iz zemlje,
- 9) javno objavljivanje presude,
- 10) zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim i
- 11) zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama.

Sistem mera bezbednosti u Republici Srbiji čini jedanaest mera pri čemu su prve četiri medicinske ili kurativne mere (mere lečenja). Drugu grupu čine mere kojima se učiniocu oduzimaju određena prava ili mu se zabranjuje da

⁶ D.Jovašević, Leksikon krivičnog prava, Beograd, 2006. godine, str. 623-625.

vrši određene delatnosti zbog toga što ih je zloupotrebio u cilju izvršenja krivičnog dela. Poslednje su specifične mere koje imaju poseban i izuzetan preventivni karakter. Mere bezbednosti su vrste krivičnih sankcija i mogu se izreći samo učiniocu krivičnog dela ako su za to u konkretnom slučaju ispunjeni zakonom predviđeni uslovi. Zakonik o krivičnom postupku u čl. 505- 512. propisuje posebne vrste krivičnih postupaka u kojima se mogu izricati ove krivične sankcije. Pri tome sud može izreći jednu ili više mera ako su ispunjeni uslovi koji su propisani zakonom.

Za primenu mera bezbednosti se u pravnoj teoriji ističe da su one ograničene principom srazmernosti. Princip srazmernosti zahteva da se kod svake mere bezbednosti: 1) utvrdi da li je ona primerena ostvarenju cilja specijalne prevencije, 2) da se ne izriče teža mera ako se ista svrha može ostvariti blažom merom bezbednosti i 3) trajanje mere bezbednosti je u funkciji proklamove svrhe, pa njeno trajanje može da prestane kada je ta svrha ostvarena.

Izricanje mera bezbednosti je fakultativno. Naime, i kad su ispunjeni zakonski uslovi, sud nije dužan da izrekne ove mere, osim u slučaju primene medicinskih mera: 1) obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, 2) obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi, 3) obaveznog lečenja narkomana i 4) obaveznog lečenja alkoholičara. U određenim slučajevima u posebnom delu Krivičnog zakonika kod pojedinih krivičnih dela je propisano: 1) obavezno oduzimanje predmeta: opojnih droga, oružja, predmeta koji su proizvedeni krivičnim delima protiv intelektualne svojine i 2) zabrana upravljanja motornim vozilom kod teških dela protiv bezbednosti javnog saobraćaja.

Učiniocu krivičnog dela sud može da izrekne jednu ili više mera bezbednosti (kumulacija mera bezbednosti). Obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi se izriču neuračunljivim učiniocima krivičnog dela (odnosno protivpravnog dela koje je u zakonu predviđeno kao krivično delo). Uz ove dve mere se takođe mogu izreći sledeće mere bezbednosti: 1) zabrana vršenja poziva, delatnosti i dužnosti, 2) zabrana upravljanja motornim vozilom i 3) oduzimanje predmeta.

Bitno smanjeno uračunljivom učiniocu krivičnog dela se takođe mogu izreći mere: 1) obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i 2) obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi, ali ne samostalno, već uz kaznu ili uz uslovnu osudu.

Mere bezbednosti se, po pravilu, izriču uz druge krivične sankcije: a) kaznu, b) uslovnu osudu, v) sudsku opomenu i g) vaspitnu meru. Uz kaznu,

uslovnu osudu, sudsku opomenu ili u slučaju kada je učinilac krivičnog dela oslobođen od kazne mogu se izreći sledeće mere bezbednosti: a) obavezno lečenje narkomana, b) obavezno lečenje alkoholičara, v) zabrana vršenja poziva, delatnosti i dužnosti, g) zabrana upravljanja motornim vozilom, d) oduzimanje predmeta i đ) javno objavljivanje presude. I konačno, mera proterivanja stranca iz zemlje može se izreći ako je učiniocu krivičnog dela izrečena kazna ili uslovna osuda. Mere: a) zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim i b) zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama se mogu izreći ako je učiniocu izrečena novčana kazna, rad u javnom interesu, oduzimanje vozačke dozvole, uslovna osuda i sudska opomena.

Uz vaspitne mere i kaznu maloletničkog zatvora se mogu izreći sve mere bezbednosti osim zabrane vršenja poziva, delatnosti ili dužnosti (s tim što se mere: a) obaveznog lečenja narkomana i b) obaveznog lečenja alkoholičara ne mogu izreći uz vaspitnu meru upozorenja i usmeravanja).

Učiniocu krivičnih dela u sticaju se može izreći jedna ili više mera bezbednosti ako su prethodno utvrđene za bilo koje od krivičnih dela u sticaju. Uz meru bezbednosti se može izreći i mera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim delom.

POJEDINE MERE BEZBEDNOSTI

1. Obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi

Ovu medicinsku, kurativnu meru sud obavezno izriče (član 81. KZ RS) licu koje je krivično delo učinilo u stanju bitno smanjene uračunljivosti ili neuračunljivosti ako su ispunjena dva uslova⁷:

1) ako sud na bazi nalaza i mišljenja lekara veštaka sudsko psihijatrijske struke utvrdi s obzirom na učinjeno krivično delo i stanje duševne poremećenosti da postoji ozbiljna opasnost da učinilac učini teže krivično delo i

2) ako sud utvrdi da je radi otklanjanja ove opasnosti potrebno njegovo lečenje u takvoj ustanovi.

Cilj primene ove mere je dvostruke prirode: a) da se preduzme lečenje učinioca krivičnog dela i tako otkloni ili umanjí stanje duševne

⁷ D. Jovašević, Mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi u praktičnoj primeni, Branič, Beograd, broj 3-4/1999. godine, str. 13-25.

poremećenosti i b) da se njegovim čuvanjem u zdravstvenoj ustanovi i izolacijom zaštiti društvo, društvena dobra i vrednosti od daljeg vršenja krivičnih dela⁸. Mera se ne izriče u određenom trajanju, već se obustavlja kada sud utvrdi da je prestala potreba za lečenjem i čuvanjem u zdravstvenoj ustanovi.

Bitno smanjeno uračunljivom licu ova se mera izriče samostalno ili uz kaznu zatvora s tim što u ovom drugom slučaju ona može da traje i duže od izrečene kazne. Vreme koje je učinilac proveo na izdržavanju kazne uračunava se u vreme trajanja izrečene mere. Ako je vreme provedeno u zdravstvenoj ustanovi kraće od trajanja izrečene kazne, sud će po prestanku izrečene mere odlučiti da li se osuđeni upućuje na izdržavanje ostatka kazne ili se pušta na uslovni otpust. U slučaju puštanja na uslovni otpust ovakvog učinioca, sud naročito uzima u obzir: a) postignuti uspeh u lečenju osuđenog lica, b) njegovo zdravstveno stanje, v) vreme koje je osuđeni proveo u zdravstvenoj ustanovi i g) ostatak kazne koji osuđeni nije izdržao⁹.

2. Obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi

Ova medicinska mera bezbednosti se izriče neuračunljivom i bitno smanjeno uračunljivom učiniocu krivičnog dela (član 82. KZ RS). Neuračunljivom licu se ova mera bezbednosti izriče u dva slučaja¹⁰:

⁸ Kada su krivično delo izvršila dva optužena od kojih je jedan neuračunljiv, a drugi uračunljiv, sud će presudom jednom optuženom izreći meru bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi unoseći u činjenični opis elemente neuračunljivosti, a drugog optuženog oglasiti krivim i izreći mu krivičnu sankciju (presuda Okružnog suda u Beogradu KŽ. 1605/2001); U postupku za primenu mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi ne primenjuju se odredbe o pritvoru tako da sud ne može da produži pritvor koji je određen rešenjem istražnog sudije, već se donosi rešenje o privremenom smeštaju okrivljenog do završetka postupka za izricanje ove mere bezbednosti u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu (rešenje Okružnog suda u Valjevu Kv. 29/2003); Kada se utvrdi da je kod lica kome je izrečena mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi došlo do pozitivnih promena u duševnom zdravlju i redukcije opasnog ponašanja, može izrečenu meru zameniti merom obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi (rešenje Okružnog suda u Beogradu Kv. 83/2003).

⁹D. Jovašević, *Primena mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi kao faktor prevencije kriminaliteta*, Defektološki dani, Beograd, 1998. godine, str. 184-202.

¹⁰ D. Jovašević, *Mere bezbednosti medicinskog karaktera u jugoslovenskom krivičnom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 2001. godine, str. 236-242.

1) ako sud utvrdi da postoji ozbiljna opasnost da učinilac učini protivpravno delo koje je u zakonu određeno kao krivično delo i da je radi otklanjanja ove opasnosti dovoljno njegovo lečenje na slobodi i

2) licu kome je prethodno izrečena mera bezbednosti obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi kada sud na osnovu rezultata lečenja utvrdi da više nije potrebno njegovo lečenje i čuvanje u takvoj ustanovi, nego samo lečenje na slobodi.

Bitno smanjeno uračunljivom učiniocu krivičnog dela ova se mera može izreći: a) samostalno, b) uz kaznu zatvora pod uslovom da je pušten na uslovni otpust i v) uz uslovnu osudu ako sud utvrdi da postoji ozbiljna opasnost da učinilac učini krivično delo i da je radi otklanjanja ove opasnosti dovoljno njegovo lečenje na slobodi .

Obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi se sastoji u ambulantnom tretmanu učinioca krivičnog dela na slobodi. No, zakon je predvideo da se mera može sprovoditi i u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ako je to potrebno radi uspešnijeg lečenja s tim da povremeno lečenje u ustanovi ne može neprekidno da traje duže od petnaest dana, niti ukupno duže od dva meseca.

Ova mera se ne izriče u određenom trajanju, već se izvršava sve dok postoji potreba za lečenjem učinioca, ali ne duže od tri godine. Ako se učinilac kome je izrečena ova medicinska mera bezbednosti ne podvrgne lečenju na slobodi ili ga samovoljno napusti ili i pored lečenja nastupi opasnost da ponovo učini krivično delo tako da je potrebno njegovo lečenje i čuvanje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, sud može ovu meru da zameni merom obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi.

3. Obavezno lečenje narkomana

Treća medicinska mera bezbednosti je nastala razdvajanjem ranije mere bezbednosti obaveznog lečenja alkoholičara ili narkomana. Ova se mera obavezno izriče učiniocu koji je učinio krivično delo usled zavisnosti od upotrebe opojnih droga i kod koga postoji ozbiljna opasnost da će usled ove zavisnosti i dalje da vrši krivična dela (član 83. KZ RS)¹¹. Za primenu ove meru potrebno je da su ispunjena tri kumulativna uslova:

¹¹ D. Jovašević, Obavezno lečenje alkoholičara i narkomana, Bezbednost, Beograd, broj 6/1992. godine, str. 721-727; D. Jovašević, Mera bezbednosti obaveznog lečenja alkoholičara i narkomana, Branič, Beograd, broj 2/1997. godine, str.15-23.

1) lice treba da krivično učini usled zavisnosti od upotrebe opojnih droga. Znači, treba da se radi o licu kod koga postoji stanje zavisnosti prema upotrebi opojnih droga. To je lice koje permanentno oseća potrebu za upotrebom opojnih droga i za povećanjem njihove doze, koje iako svesno štetnih posledica koje usled toga nastaju nije u stanju da se odupre ovoj potrebi i kod koga usled naglog prestanka sa uzimanjem droga nastupa stanje apstinencijalne krize. Između izvršenog krivičnog dela i ove zavisnosti treba da postoji uzročna veza,

2) treba da postoji ozbiljna opasnost da će učinilac krivičnog dela usled zavisnosti od upotrebe opojnih droga i dalje vršiti krivična dela. Sud do ovog zaključka dolazi na osnovu opšte ocene ličnosti učinioca, a na bazi nalaza i mišljenja lekara veštaka sudsko psihijatrijske struke i

3) ova mera bezbednosti ima suplementarni karakter, pa se izriče ako je učiniocu krivičnog dela izrečena: a) kazna, b) uslovna osuda, v) sudska opomena, g) vaspitna mera, d) kazna maloletničkog zatvora i đ) oslobođenje od kazne¹².

Ova mera se izvršava u zavodu za izvršenje kazne, u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ili drugoj specijalizovanoj ustanovi i traje sve dok postoji potreba za lečenjem, ali ne duže od tri godine. Ako je mera izrečena uz kaznu zatvora, ona može da traje i duže od vremena izrečene kazne, ali njeno ukupno trajanje ne može da bude duže od tri

¹² O izricanju mere bezbednosti obaveznog lečenja narkomana odlučuje sud po službenoj dužnosti bez obzira da li je predlog za njeno izricanje stavio javni tužilac ili ne (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 1066/92); Kada drugostepeni sud uvažavanjem žalbe javnog tužioca preinači prvostepenu presudu tako što optuženom izrekne zatvorsku kaznu umesto uslovne osude ima ovlašćenje i da bez obzira što to žalbom nije traženo zameni meru obaveznog lečenja narkomana na slobodi merom bezbednosti obaveznog lečenja narkomana u ustanovi za izvršenje kazne ili u drugoj specijalizovanoj ustanovi (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 446/2001); Uz uslovnu osudu se ne može izreći mera bezbednosti obaveznog lečenja narkomana u ustanovi zatvorenog tipa (presuda Vrhovnog suda Srbije Kzz. 54/2002); Posle završenog lečenja osuđenih narkomana kojima izrečena kazna zatvora još nije istekla, upućuju se na izdržavanje ostatka izrečene kazne (rešenje Vrhovnog suda Srbije Kž. 1689/2003); Nisu ispunjeni uslovi da se učiniocu krivičnog dela izrekne uslovna osuda kada je godinu dana ranije bio osuđen za istovrsno krivično delo nasilja u porodici na kaznu zatvora i meru obaveznog lečenja narkomana, pa je po izlasku sa izdržavanja kazne zatvora nastavio da ugrožava telesni i duševni integritet članova porodice – svojih roditelja zato što su odbijali da mu daju novac (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 2894/2004); Nema povrede zakona kada je sud okrivljenog oglasio krivim zbog neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga, a izricanjem mere bezbednosti obaveznog lečenja narkomana otvorenog tipa nije odredio vreme trajanja mere (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1346/2008); Samo u slučaju ako je okrivljeni zbog krivičnog dela za koje je oglašen krivim osuđen na kaznu zatvora, izriče se mera bezbednosti obaveznog lečenja narkomana u zavodu za izvršenje kazne, a ne iste mere otvorenog tipa (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 2900/2008).

godine. Vreme provedeno u ustanovi za lečenje se obavezno uračunava u kaznu zatvora. U slučaju da je ova mera bezbednosti izrečena uz novčanu kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu ili oslobođenje od kazne, ona se izvršava na slobodi koje ne može da traje duže od tri godine. Ako se učinilac bez opravdanog razloga ne podvrgne lečenju ili lečenje samovoljno napusti, sud određuje da se mera prinudno izvrši u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi.

Pri izricanju mere bezbednosti sud je dužan da odredi i zdravstvenu ustanovu u kojoj će se lečenje sprovoditi. Trajanje mere nije vremenski određeno u sudskoj odluci o njenom izricanju, već sud prati njeno izvršenje na osnovu izveštaja ustanove u kojoj se ona izvršava i donosi odluku o njenoj obustavi.

4. Obavezno lečenje alkoholičara

Poslednja medicinska mera bezbednosti je obavezno lečenje alkoholičara. Ona se obavezno izriče licu koje je učinilo krivično delo usled zavisnosti od upotrebe alkohola i kod koga postoji ozbiljna opasnost da će usled ove zavisnosti i dalje da vrši krivična dela (član 84. KZ RS). Sud ovu meru izriče ako su ispunjena tri kumulativna uslova:

1) lice treba da krivično učini usled zavisnosti od upotrebe alkohola. Znači, treba da se radi o učiniocu kod koga postoji stanje zavisnosti prema upotrebi alkohola koje se nalazi u uzročnoj vezi sa izvršenim krivičnim delom,

2) treba da postoji ozbiljna opasnost da će učinilac krivičnog dela usled zavisnosti od upotrebe alkohola i dalje vršiti krivična dela. Sud do ovog zaključka dolazi na osnovu opšte ocene ličnosti učinioca, a na bazi nalaza i mišljenja lekara veštaka sudsko psihijatrijske struke i

3) ova mera bezbednosti ima suplementarni karakter, pa se izriče samo ako je učiniocu krivičnog dela izrečena: a) kazna, b) uslovna osuda, v) sudska opomena, g) vaspitna mera, d) kazna maloletničkog zatvora i đ) oslobođenje od kazne.

Ova mera se izvršava u zavodu za izvršenje kazne, u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ili drugoj specijalizovanoj ustanovi i traje sve dok postoji potreba za lečenjem, ali ne duže od izrečene kazne zatvora. Vreme provedeno u ustanovi za lečenje se obavezno uračunava u kaznu zatvora. U slučaju da je ova mera bezbednosti izrečena uz novčanu kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu ili oslobođenje od kazne izvršava se na slobodi koje ne može da traje duže od dve godine. Ako se učinilac

bez opravdanog razloga ne podvrgne lečenju ili lečenje samovoljno napusti, sud određuje da se mera prinudno izvrši u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi.

5. Zabrana vršenja poziva, delatnosti i dužnosti

Sud može učiniocu krivičnog dela zabraniti vršenje određenog poziva, određene delatnosti, svih ili nekih dužnosti vezanih za raspolaganje, korišćenje, upravljanje ili rukovanje tuđom imovinom ili za čuvanje te imovine ako se opravdano može smatrati da bi njegovo dalje vršenje takve delatnosti bilo opasno (član 85. KZ RS)¹³. U osnovi primene ove mere je otklanjanje opasnosti koja proizilazi iz profesionalne delatnosti učinioca krivičnog dela, tako što se on onemogućava za određeno vreme u svojoj profesionalnoj delatnosti koju je prethodno zloupotrebio za izvršenje krivičnog dela. Za izricanje ove mere potrebna su dva kumulativna zakonom određena uslova i to:

1) da je učinilac osuđen na kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu ili da je oslobođen od kazne i

2) da je sud došao do uverenja na bazi ocene svih okolnosti izvršenog krivičnog dela i ličnosti njegovog učinioca da se opravdano može smatrati da bi dalje vršenje ove delatnosti bilo opasno u smislu da ponovi isto ili slično krivično delo. Izricanje ove mere je fakultativno.

Poziv je delatnost kojom se drugima pruža stručna pomoć i za čije je vršenje potrebna odgovarajuća stručna kvalifikacija (npr. lekarski, veterinarski, apotekarski, advokatski poziv). U odluci kojom se izriče zabrana vršenja poziva mora se tačno navesti na koji se poziv ona odnosi, a to je onaj poziv koji je učinilac zloupotrebio radi izvršenja krivičnog dela. Određena delatnost je stručna usluga koju pod zakonom utvrđenim uslovima vrše građani u vidu zanata koristeći sredstva rada u njihovoj svojini (npr. zanatska, ugostiteljska, uslužna, trgovačka delatnost). Dužnosti koje se odnose na tuđu (u ranijem krivičnom pravu to su bile dužnosti vezane za državnu ili društvenu imovinu) obuhvataju raznovrsne

¹³ Pripadniku policije koji je oglašen krivim za krivično delo zloupotrebe službenog položaja opravano je izreći meru bezbednosti zabrane vršenja poziva službenog lica s obzirom da je taj poziv zloupotrebio radi vršenja krivičnog dela (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1297/2003); Okrivljena je kao lekar anesteziolog pri pružanju lekarske pomoći u toku operacije nesavesno postupala jer nije obezbedila dovoljnu količinu kiseonika u toku davanja opšte anestezije iako je bila svesna da može prouzrokovati pogoršanje zdravstvenog stanja bolesnice koja je operisana pa je time prouzrokovala oštećenje moždanih centara što je dovelo do smrtnog ishoda (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 3053/2003).

delatnosti kojima se koristi, raspolaže, upravlja ili rukuje ovom imovinom ili se ona čuva. Njih obavljaju lica u organima i organizacijama koje po nekom pravnom osnovu raspolažu tuđom imovinom (dakle imovinom koja pripada drugom fizičkom ili pravnom licu) ili je čuvaju.

Pri izricanju ove mere sud određuje i njeno trajanje koje može da se kreće od jedne do deset godina računajući od dana pravnosnažnosti odluke, s tim da se vreme koje je učinilac proveo u zatvoru ili u zdravstvenoj ustanovi u kojoj se izvršava mera bezbednosti medicinskog karaktera ne uračunava u vreme trajanja mere. Ako je ova mera izrečena uz uslovnu osudu, sud može da odredi da će se takva osuda opozvati u slučaju da učinilac prekrši zabranu vršenja poziva, delatnosti ili dužnosti. Aktom amnestije ova se mera može ukinuti, dok se pomilovanjem ona može ukinuti ili se može skratiti vreme njenog trajanja.

6. Zabrana upravljanja motornim vozilom

Ova se mera bezbednosti sastoji u zabrani učiniocu krivičnog dela da upravlja motornim vozilom određene vrste ili kategorije za određeno vreme (član 86. KZ RS)¹⁴. Uslovi za izricanje ove mere shodno zakonskom rešenju jesu:

- 1) da je učinilac izvršio krivično delo kojim se ugrožava javni saobraćaj,
- 2) da je učiniocu izrečena kazna, uslovna osuda, sudska opomena, vaspitna mera, kazna maloletničkog zatvora ili oslobođenje od kazne i
- 3) da sud dođe do uverenja da je opasno da učinilac krivičnog dela upravlja motornim vozilom određene vrste ili kategorije. Do ovog uverenja sud dolazi imajući u vidu sledeće okolnosti: a) težinu učinjenog krivičnog dela, b) okolnosti pod kojima je delo učinjeno i v) ranije kršenje saobraćajnih propisa od strane učinioca¹⁵.

¹⁴ D. Jovašević, Zabrana upravljanja motornim vozilom kao mera bezbednosti i kao zaštitna mera – sličnosti i razlike, Sudska praksa, Beograd, broj 7-8/1998. godine, str. 74-78; D. Jovašević, Mera bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom kao faktor prevencije saobraćajnog kriminaliteta, Zbornik radova, Prevencija saobraćajnih nezgoda na putevima, Novi Sad, 1998. godine, str. 395-400.

¹⁵ Sudska praksa pruža brojne primere izricanja ove mere bezbednosti: učiniocu koji ugrožava javni saobraćaj može se izreći ova mera u pogledu one vrste ili kategorije vozila kojim je i upravljao u momentu saobraćajne nezgode (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1321/86); ovom merom se može zabraniti upravljanje motornim vozilom u vodenom saobraćaju (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 154/87) ili upravljanje poljoprivrednim traktorom (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 572/81); ova se mera može izreći i licu koje nema položen vozački ispit, pa se ona tada sastoji u zabrani izdavanja vozačke dozvole (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 2477/91 i presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1034/92); učiniocu koji je bez položenog vozačkog ispita izvršio krivično

Pri izricanju ove mere sud određuje njeno trajanje koje može da se kreće od tri meseca do pet godina računajući od dana pravnosnažnosti odluke s tim da se vreme provedeno u zatvoru ili ustanovi u kojoj se izvršava mera bezbednosti ili vaspitna mera ne uračunava u vreme trajanja mere. Ako je mera izrečena licu koje ima stranu dozvolu za upravljanje motornim vozilom, onda se ova zabrana može odnositi samo na upravljanje motornim vozilom na teritoriji Republike Srbije.

Ako je mera bezbednosti izrečena uz uslovnu osudu, sud može da odredi da se takva osuda opozove ako učinilac prekrši zabranu upravljanja motornim vozilom. I konačno, iako se ova mera izriče fakultativno, po nahođenju suda kada su ispunjeni navedeni uslovi, ipak zakon dozvoljava mogućnost i njenog obaveznog izricanja (kod teških dela protiv bezbednosti javnog saobraćaja iz člana 297. KZ RS). Amnestijom se može ukinuti ova mera bezbednosti, dok se pomilovanjem može ne samo ukinuti, već i odrediti njeno kraće vreme trajanja .

7. Oduzimanje predmeta

Ovo je jedina stvarna mera bezbednosti¹⁶ u našem krivičnom pravu. Ona se sastoji u oduzimanju predmeta koji je bio namenjen ili upotrebljen za izvršenje krivičnog dela ili koji je nastao izvršenjem krivičnog dela (član 87.

delo protiv bezbednosti javnog saobraćaja može se izreći mera bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom koja se izvršava tako što mu se dozvola ako je u međuvremenu položio vozački ispit oduzima ili mu se ne izdaje vozačka dozvola za vreme za koje je mera izrečena ako u međuvremenu položi ispit (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 10/2000); ispunjeni su uslovi za izricanje zabrane upravljanja motornim vozilom kada je okrivljeni prouzrokovao saobraćajnu nezgodu u kojoj je maloletno lice zadobilo povrede na pešačkom prelazu u blizini škole (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 218/2001); okolnost da je okrivljeni bio učesnik u saobraćaju svojim vozilom kojim je udario pešaka na pešačkom prelazu ukazuje na opravdanost izricanja mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 452/2001); ispunjeni su uslovi za izricanje mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom kada okrivljeni vozač došavši do obeleženog pešačkog prelaza na kome je saobraćaj bio regulisan svetlosnim saobraćajnim znakom svoje vozilo nije zaustavio ispred pešačkog prelaza kada mu je datim znakom semafora – crvenim svetlom prolaz bio zabranjen, već je bez zaustavljanja nastavio kretanje i oborio pešaka koji je prelazio kolovoz obeleženim pešačkim prelazom (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 64/2004).

¹⁶ U teoriji, ali i u uporednom krivičnom zakonodavstvu (Krivični zakonik Republike Nemačke u sedmom odeljku, u čl. 73-76a.) ima shvatanja prema kojima bi prirodni i svrski ove mere bezbednosti više odgovarao karakter posebne krivičnopravne mere sui generis zajedno sa merom oduzimanja imovinske koristi koja je pribavljena krivičnim delom (P. Novoselec, Opći dio kaznenog prava, Zagreb, 2004. godine, str. 435). Ukazujući na heterogenost pravne prirode ove mere neki autori smatraju da bi nju trebalo smestiti u pravne posledice osude (F. Bačić, Kazneno pravo, Zagreb, 1998. godine, str.463).

KZ RS)¹⁷. Da bi se ovi predmeti mogli oduzeti potrebno je ispunjenje sledećih alternativno zakonom određenih uslova:

- 1) kada postoji opasnost da će se određeni predmet ponovo upotrebiti za izvršenje krivičnog dela i
- 2) kada je radi zaštite opšte bezbednosti ili iz moralnih razloga neophodno oduzimanje predmeta.

Izricanjem ove mere se ne dira u prava trećih lica na naknadu štete od učinioca. Oduzimanje predmeta¹⁸ je po pravilu fakultativno, ali zakon može odrediti i obavezno oduzimanje predmeta kod pojedinih krivičnih dela: član 185. KZ RS - predmeti pornografske sadržine, član 223. KZ RS - falsifikovani novac, član 224. KZ RS - lažne hartije od vrednosti, član 225. KZ RS - lažne platne kartice, član 226. KZ RS - lažni znakovi za vrednost, član 227. KZ RS - sredstva za falsifikovanje novca, hartija od vrednosti, znakova za vrednost ili platnih kartica itd.

Od ove mere bezbednosti treba razlikovati privremeno oduzimanje predmeta iz člana 82-86. ZKP kao meru obezbeđenja materijalnih dokaza u krivičnom postupku. Ovi se predmeti oduzimaju od učinioca krivičnog dela ili drugih lica na određeno vreme radi dokazivanja određenih činjenica, a po završetku krivičnog postupka ili ranije vraćaju se vlasnicima.

8. Proterivanje stranca iz zemlje

Ovo je specifična mera specijalno preventivnog karaktera koja se može izreći samo određenim licima (stranim državljanima ili licima bez državljanstva). Mera se može izreći strancu koji je izvršio krivično delo na teritoriji Republike Srbije ako sud dođe do uverenja da je njegov dalji boravak u Srbiji nepoželjan (član 88. KZ RS). Do ovog uverenja sud dolazi

¹⁷ Sudska praksa beleži da su primenom ove mere oduzimani sledeći predmeti: lovačka puška kojom je izvršeno ugrožavanje sigurnosti (presuda Saveznog suda Kzs. 14/75); vozilo kojim je pokušano ubistvo (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 563/83); devize (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1278/84); bicikl kojim je okrivljeni prilazio oštećenima da bi vršio krađu (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 1687/2000); štapovi za pecanje kojim je okrivljeni u ribnjaku protivpravno pecajući oduzimao ribu (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 76/2002); pištolj rođaka koji je učinilac neovlašćeno nosio (rešenje Okružnog suda u Beogradu Kž. 757/2003); opojne droge, otrovi, oružje i sredstva za falsifikovanje (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. Ok. 7/2005); računar bez obzira što nije vlasništvo učinioca jer se na njemu nalazio snimak 160 fotografija pornografske sadržine koji se odnose na maloletnicu staru 12 godina (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 453/2006).

¹⁸ D. Jovašević, Oduzimanje predmeta kao mera bezbednosti, Pravni informator, Beograd, broj 11/2001. godine, str.66-69.

imajući u vidu sledeće okolnosti: a) prirodu i težinu učinjenog krivičnog dela, b) pobude zbog kojih je krivično delo učinjeno, v) način izvršenja krivičnog dela i g) druge okolnosti koje ukazuju na nepoželjnost boravka takvog lica na teritoriji naše države.

Zakon je izričito isključio mogućnost izricanja ove mere prema licu koje uživa zaštitu prema ratifikovanim međunarodnim ugovorima. Za izricanje ove mere potrebno je ispunjenje sledećih uslova:

- 1) da je stranac izvršio krivično delo na teritoriji Republike Srbije (a ne i u inostranstvu),
- 2) da je takvom licu izrečena kazna, uslovna osuda, sudska opomena ili oslobođenje od kazne i
- 3) uverenje suda o nepoželjnosti boravka stranca na teritoriji naše države.

Pri izricanju mere sud određuje i vreme trajanja koje može da se kreće od jedne do deset godina računajući od dana pravnosnažnosti odluke, s tim što se vreme provedeno u zatvoru ne uračunava u vreme trajanja mere. Amnestijom se ova mera bezbednosti može ukinuti, a pomilovanjem se ona može ukinuti ili se može odrediti kraće vreme njenog trajanja.

9. Javno objavljivanje presude

Ova mera se sastoji u obavezi osuđenog lica (učinioca krivičnog dela) da o svom trošku istim putem kojim je krivično delo učinjeno ili na drugi odgovarajući način objavi sudska odluka u celosti ili delimično (član 89. KZ RS). Logično je da se radi o pravnosnažnoj sudskoj odluci. Ova je mera i ranije postojala u našem krivičnom pravu, ali ne kao krivična sankcija, već je bila predviđena u posebnom delu Krivičnog zakona Republike Srbije kod krivičnih dela protiv časti i ugleda kada su ova dela izvršena putem štampe, radija, televizije i drugih sredstava javnog informisanja i komuniciranja.

Radi se o meri koja pogađa učinioca krivičnog dela, predstavlja njegovu stigmatizaciju i izlaže ga društvenoj blamaži, ali sa druge strane omogućava oštećenom licu da se otklone ili ublaže štetne posledice izvršenog krivičnog dela. Njenom primenom se otklanjaju štetne posledice po oštećenog i njegov ugled, utisak koji je u društvu stvoren izvršenjem krivičnog dela. Ova mera bezbednosti se može izreći u dva slučaja:

1) pri osudi za krivično delo koje je učinjeno putem sredstava javnog informisanja¹⁹. To znači da se mora raditi o osudi na kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu, vaspitnu meru, kaznu maloletničkog zatvora ili oslobođenje od kazne²⁰ i

2) ako je krivično delo prouzrokovalo opasnost za život ili zdravlje ljudi, a sud dođe do uverenja da bi objavljivanje presude doprinelo da se otkloni ili umanjí ta opasnost.

Ova se mera fakultativno izriče kao komplementarna krivična sankcija. No, zakonom se može odrediti obavezno objavljivanje presude s tim što sud u svakom slučaju odlučuje putem kojeg sredstva javnog informisanja će se takva presuda objaviti (i na koji način – da li u celosti ili u izvodu - delimično). Ova se mera može izvršiti najkasnije u roku od trideset dana od dana pravnosnažnosti presude.

10. Zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim

Ova mera bezbednosti je izrazito specijalno preventivnog karaktera kojom sud može učiniocu krivičnog dela postaviti određene obaveze, zabrane ili ograničenja u ponašanju (član 89a. KZ RS). S obzirom na sadržinu ove mere bezbednosti njenom primenom se učiniocu krivičnog dela može:

- 1) zabraniti približavanje oštećenom (pasivnom subjektu ili žrtvi) na određenoj udaljenosti,
- 2) zabraniti pristup u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada oštećenog,
- 3) zabraniti dalje uznemiravanje oštećenog i
- 4) zabraniti dalju komunikaciju sa oštećenim.

Tri su zakonom predviđena kumulativna uslova za primenu ove mere. To su:

- 1) da je učinilac izvršio krivično delo,

¹⁹ Radi se o krivičnim delima protiv časti i ugleda, verbalnim deliktima, deliktima agitaciono propagandne prirode u grupi dela protiv javnog reda i protiv ustavnog uređenja i bezbednosti.

²⁰ U teoriji vezi se javlja problem naziva ove mere budući da se njenom primenom može javno objaviti samo "presuda", a ne i "rešenje" kojim se izriče sudska opomena ili vaspitna mera budući da odluka o njihovom izricanju nije osuđujuća. Sličan problem se javlja i sa neuračunljivim učiniocem protivpravnog dela koje je u zakonu predviđeno kao krivično delo jer i ovde nema osude.

2) da sud dođe do uverenja da se opravdano može smatrati da bi dalje vršenje takvih radnji učinioca krivičnog dela bilo opasno za oštećenog. Ovu opasnost sud utvrđuje kao faktičko pitanje imajući u vidu sve okolnosti učinjenog dela i ličnosti samog učinioca i

3) ovo je mera suplementarnog karaktera što znači da se ne izriče samostalno, već uz neku drugu krivičnu sankciju: kaznu zatvora, novčanu kaznu, rad u javnom interesu, oduzimanje vozačke dozvole, uslovnu osudu, sudsku opomenu, vaspitnu meru i kaznu maloletničkog zatvora.

Izricanjem ove mere sud osuđenom licu određuje u čemu se sastoje nametnute zabrane, odnosno ograničenja u ponašanju, kao i vreme njihovog trajanja koje može da iznosi do tri godine. No, mera se može ukinuti i pre nego što je isteklo vreme na koje je izrečena, ako su prestali razlozi zbog kojih je i primenjena u konkretnom slučaju. Vreme koje je učinilac proveo u pritvoru, kao i svako drugo lišenje slobode u vezi sa krivičnim delom, ne uračunava se u vreme trajanja ove mere.

11. Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama

Ovom merom bezbednosti izrazito specijalnog karaktera sud može učiniocu krivičnog dela da izrekne zabranu prisustvovanja određenim sportskim priredbama kada je to neophodno radi zaštite opšte bezbednosti (član 89b. KZ RS). Ona se izriče učiniocima određenih krivičnih dela - krivičnih dela koja su povezana sa nasiljem na sportskim priredbama. Primenom ove mere učiniocu krivičnog dela se postavljaju određene zabrane, odnosno ograničenja u ponašanju. Naime, učinilac krivičnog dela se obavezuje da ispubni određene obaveze zakonom predviđene kao što su:

1) da se neposredno pre početka vremena održavanja određenih sportskih priredbi lično javi službenom licu u područnoj policijskoj upravi, odnosno policijskoj stanici na području na kome se zatekao i

2) da boravi u ovim prostorijama za vreme održavanja sportske priredbe.

Mera se može izreći na vreme od jedne do pet godina računajući od dana pravosnažnosti sudske odluke, s tim što se vreme provedeno u zatvoru ne uračunava u vreme trajanja mere. Primena ove mere je po pravilu fakultativna (što znači da njena primena zavisi od nahođenja suda u konkretnom slučaju), ali zakon može da propiše i slučajeve njenog obaveznog izricanja.

Tri su zakonom predviđena kumulativna uslova za primenu ove mere bezbednosti. To su:

1) da je učinilac izvršio krivično delo nasilja na sportskoj priredbi (član 344a. KZ RS), a ne i neko drugo krivično delo,

2) da sud dođe do uverenja da je primena ove mere neophodna i opravdana radi zaštite opšte bezbednosti (javnog poretka, javnog reda i mira, opšte sigurnosti ljudi i imovine). Do ovog uverenja sud dolazi na osnovu ocene svih okolnosti učinjenog dela i ličnosti samog učinioaca i

3) ovo je mera suplementarnog karaktera što znači da se ne izriče samostalno, već uz neku drugu krivičnu sankciju: kaznu zatvora, novčanu kaznu, rad u javnom interesu, oduzimanje vozačke dozvole, uslovnu osudu, sudsku opomenu, vaspitnu meru i kaznu maloletničkog zatvora.

Ako je mera izrečena uz uslovnu osudu sud određuje da se ista može opozvati ako učinilac dela prekrši postavljenu zabranu prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno ako ne izvrši neku drugu postavljenu dužnost. I konačno, ako posle izdržane kazne zatvora, učinilac prekrši naloženu zabranu prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno ako ne izvrši drugu postavljenu dužnost, sud koji je izrekao ovu meru, može da ga kazni zatvorom od trideset dana do tri meseca. Dakle, ovako izrečena kazna zatvora, nije posledica izvršenog krivičnog dela, već je posledica neizvršenja postavljene obaveze, odnosno posledica neizvršenja izrečene mere bezbednosti (zbog nepoštovanja sudske odluke).

REFERENCE

- (1) Bačić, F. (1998). *Kazneno pravo, Opći dio*, Zagreb.
- (2) Bishop, N. (2000). *Swedish Penal Code (adopted in 1962 and entered into force on 1999)*, Stockholm.
- (3) Čejović, B. (2002). *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd.
- (4) Đurđić, V., Jovašević, D. (2008). *Praktikum za krivično pravo, Opšti deo*, Beograd.
- (5) Grozdanić, V., Škorić, M. (2009). *Kazneno pravo, Opći dio*, Zagreb.
- (6) Jovašević, D. (2002). *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije*, Beograd.
- (7) Jovašević, D. (2006). *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd.
- (8) Jovašević, D. (2006). *Leksikon krivičnog prava*, Beograd.
- (9) Jovašević, D. (2007). *Krivični zakonik Republike Srbije sa uvodnim komentarom*, Beograd.
- (10) Jovašević, D., Stevanović, Z. (2008). *Pravni aspekti izvršenja krivičnih sankcija*, Beograd.

- (11) Jovašević, D., Stevanović, Z. (2008). *Komentar Zakona o izvršenju krivičnih sankcija*, Beograd.
- (12) Lazarević, LJ. (2005). *Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije*, Beograd.
- (13) Novoselec, P. (2004). *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb.
- (14) Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007). *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb.
- (15) Petrović, B., Jovašević, D. (2005). *Krivično (kazneno) pravo Bosne i Hercegovine, Opći dio, sarajevo*.
- (16) Petrović, B., Jovašević, D. (2006). *Izvršno krivično (kazneno) pravo, Sarajevo*.
- (17) Selinšek, LJ. (2007). *Kazensko pravo, Ljubljana*.
- (18) Tomić, Z. (2007). *Krivično pravo, Krivično djelo, Sarajevo*.

THE ROLE OF SECURITY MEASURES IN CRIME PREVENTION

All contemporary states apply a variety of measures, means and methods in order to suppress different forms and aspects of crime. The system of criminal sentences particularly stands out within these measures. It represents the collection of all compulsory criminal-legal measures that are stipulated by the law and imposed by the court in a legally prescribed criminal procedure against the perpetrator of a criminal offence, with the aim to prevent the commission of criminal offences. Among other criminal sentences, security measures have a special place, role, nature, significance and characteristics. The reason for these measures to be applied rests upon offender's hazardous condition which has resulted in his criminal behavior. The enforcement of these measures is intended to achieve special preventive goals through the elimination of states and conditions that can once more encourage such person to commit criminal offences. This paper discusses the term and the characteristics of security measures as well as the conditions for their enforcement and execution in the criminal law of the Republic of Serbia, from both-theoretical and practical aspects.

KEY WORDS: criminal offence / law / offender / hazardous state / court / criminal sentences / security measures